

Практичне заняття № 2

ТЕМА: Культурно-стильова еволюція розмовного стилю

Опрацювати такі питання:

1. Форми й вияви розмовного стилю староукраїнської доби.
2. Мовні особливості розмовного стилю XIV-XVIII ст.
3. Комунікативно-стильові різновиди сучасного розмовного стилю.
4. Усно-розмовний стиль як категорія повсякденно-побутової культури сучасних українців.

Література

Основна

1. Баранник Д.Х. Народнорозмовний складник лексичної та фразеологічної систем національної мови: (на захист розмовного стилю). *Мовознавство*. 2008. №4–5. С.18–31.
2. Библик С.П. Усна літературна мова в українській культурі повсякдення. Ніжин: Аспект-Поліграф. 2013. 589 с.
3. Библик С. Диференційні ознаки розмовно побутового стилю літературної мови. *Українська мова*, 2011, № 4. С. 22- 29.
4. Жанри і стилі в історії української літературної мови / В.В. Німчук, В.М. Русанівський, І.П. Чепіга та ін..- К.: Наукова думка, 1989.- 288 с..
5. Пилинський М.М. Мовна норма і стиль.- К.: Наукова думка, 1976.- 288 с.
6. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови.- К.: Либідь, 1992.- 248 с.

Додаткова

1. Арешенков Ю. Класифікація функціональних стилів і вивчення стилістики у вищій та середній школі. *Мовознавство*. 1993. №1.
2. Бідношия Ю.І., Дика Л.В. Говірки Бориспільщини: Сучасні діалектні тексти та пам'ятки мови. Київ: Інститут української мови НАНУ, 2008. 80 с.
3. Грищенко А.П. Напрями досліджень з усного мовлення у сучасному мовознавстві. *Мовознавство*. 1968. №5. С. 11 — 16. 4.
4. Дудик П.С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення. Просте речення. Київ : Наук. думка, 1973. — 288 с.
5. Пилинський М.М. Розмовна лексика в писемних стилях сучасної української літературної мови. *Взаємодія усних і писемних стилів мови*. Київ : Наук. думка, 1982. С 28-67.
6. Пилинський М.М. Розмовна лексика в писемних стилях сучасної

української літературної мови. *Взаємодія усних і писемних стилів мови.* — Київ : Наук. думка, 1982. С 28-67.

7. Тараненко О.О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови. *Мовознавство*. 2002. №4–5. С. 33 — 39.
8. Чемеркін С.Г. Українська мова в Інтернеті: позовні та внутрішньоструктурні процеси. Київ, 2009. 240 с.

Відеоконтент

✓ Дослідження графіті 11 го століття на стінах Софії Київської:

<https://www.youtube.com/watch?v=dxeQ1oN3BkQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=dmHzhhKE6ho>

✓ Українська мова з XI століття. Графіті Софії Київської. Лекція історика Олександра Палія: <https://www.youtube.com/watch?v=yyVXR7Iocm0>

✓ Татуся Бо про бойовий суржик, вплив і силу українських блогерів – інтерв'ю: <https://www.youtube.com/watch?v=6Fw22zbDE84>

к

р

а

ї

Завдання 1. Встановити ознаки розмовно-побутового підстилю на рівні лексико-фразеологічному, фонетичному, граматичному.

с

Розмова на лавці перед хатою

Л.І.Боса: 'Ол'а пол мийє/ а йа йійі/ там о'дин куп'л'єт чи два/ да й в'із'ми да і мургицу йійі// «ой бабо/не співайте так'іх»// йа ка'жу/ «'баба йак зас'пі'вайє/ дак і до пда'чу вас дови|де/ та'к'іми п'іс'н'ами//то ж ни та'к'і/ йак ви о'це 'кажу типер/ т'ринди 'ринди спрау'л'айєте»//

Г.І.Саливон: Ага//

Л.І.Боса: А то"д'і були 'п'існ'і 'гарни'/тико уже ми позабу'вали//

Г.І.Саливон: Да с'к'ік'і ж ти уже з'натимеш/ Господи//

Л.І.Боса: Дак рос'писувалис' у 'Вишин'ках?//

Сусідка: Ние з'найу//

Г.І.Боса: Неи з'найиш// (пауза)// чи й'будут' в'ін'ч'ап'а чи 'н'і? // х'тозна//

Г.І.Саливон: А де це ?//

Л.І.Боса: У Гриц'ка у 'йіхн'ого/ х'лопиц' ожи|нивс'а/ дак у ш'кол'і с'о'год'н'і с'вал'ба//

Г.І.Саливон: А// а в кого ожинивс'а?//

Сусідка: У Вишин'ках//

Л.І.Боса: А йа хо'дила на 'похорон//і хо'дила аж на к'ладбишч'є//

Г.І.Саливон: У // нима / под'руг'і//

Л.І.Боса: Да/"Гал'ка Бур'кац'ка/ 'Н'інка За'харйіва/ і ми приш'ли до'дому//ба'гато л'у'деї/ п'разн'ік/ 'л'уди сло'бодни//

Г.І.Саливон: Ни откривали ?/ так ото й?//

Л.І.Боса: Да/ так зак'рита//

Сусідка: Шо ?//

Г.І.Саливон: По'койник/ Надежка//дак її ше вчора закрили//

Л.І.Боса: Так/ отк'рит' откривали//

Г.І.Саливон: Откривали/ ну/ с'лабо//

(Село Гнідин Бориспільського р-ну Київської обл. Інформанти: Боса Любов Іванівна, 1929 р.н., , її сестра Саливон Галина Іванівна, 1927 р.н.).

Завдання 2. Проаналізувати проблему «Український бойовий суржик: мова довіри чи невдала стилізація?». Написати роздум(есе) на 500-600 слів з цієї теми. Виявити розмовні особливості українського бойового суржику.

Контент для роздумів:

https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/7518/1/2020_Babii_I-Ukrainska_blohosfera_yak_vidobrazhennia_16-19.pdf

<https://www.radiosvoboda.org/a/25477212.html>

<https://www.facebook.com/vitalii.chepynoga>

<https://www.youtube.com/watch?v=6Fw22zbDE84>

<https://language-policy.info/2018/07/bojovyi-surzhyk/>

<https://www.facebook.com/svyryd.opanasovych>

ЗАВДАННЯ ДЛЯ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ

Завдання1. Встановити ознаки усно-розмовного комунікативно-стильового різновиду.

Питання: Тут увас л'удие ішче ли'шилис'а/ чи уже 'т'іл'ки'дачники?

Відповідь:

— Ну/ йак вам ска'зат'// о'це у наз було с'тадо ко'рів/ йа вам ска'жу ск'іки /у нас се'ло по куткам роз'бито/ пон'і'маєш/ так//от//це о'там 'Маслоука/ там Під'липка/ там Циентрал'найа/ так'і// так у нас/ у нашому кут'ку/ йаг би ска'зат'//ну/ дво'р'іу 'с'емд'іс'ат, було/ пон'і'маєш// то було 'саме 'мало п'ід'іс'ат ко'рів// ну не у 'кажд'ій 'хат'і було/ ну трошк'і/ а то//а ран'ше було у 'кажд'ії 'хат'і//і по д'в'і //пото'му шо/ по'кам'іс т' не було цих'дач'// і 'К'ійов б'диз'ко/ так нам було моло'ко у 'К'ійв но'сит'// ну не по ш'ійі'с'ат же

коп'ійок/ а/ т'рохи во'но оп'равдувалос'// а 'пот'ім о'це ж 'дач'і с'тали/ зла'мали
повсе'ла там//і на 'нашоуму кут'ку ос'тало'са д'в'і ко'рови/ це од'на да д'руга//
із п'ід'іс'ати/ і'то п'ід воп'росом// це йа "так у'же/ шо на 'п'енц'ійі/ ну а ті.../ у
мене унуки 'мал'ен'к'і/ так ко'рову 'нада //а так йа 'тоже про'дау би// ну
пон'і'майеш 'пасти не'ма де/ од'но// апод'руге шо//ку'да ни 'к'ін'с'/у'се 'зан'ато/
'зан'ато//так//німа де пасти// ну іш'ч'е ми тут/ о'це де о'це 'озеиро/ дак це лу'г'і
бу'ди/ 'с'іно та'к'е бу'ло 'мошчне/ ко'сили/ так?//до бу'ло на 'з'іму дл'а корови
на'косиш//а с'час/ 'сіно с'тойіт' он дл'а ко'рови/ тиш'ч'у т'риста руб'ліу//д'ві
ма'шині//то ше чи й х'ватит' /поні'майеш/ так де ж набе|реш?//а моло'ко два
п'ід'іс'ат 'літир/ на ба'зарі// ше й ни .../ ше й брат' ни хочут'//

(Інформант: Степаненко Микола Олексійович, 1927 р.н., освіта 7 кл. (тексти 1-14, записано 2006 р.). Село Осокорки Київської області).

Завдання 2. Встановити підстилі сучасного розмовного стилю. Визначити диференційні ознаки кожного з них, подати власні приклади.

І. Розкаж 'іт' йак вас забирали у Н'імеч:ину//

Приходько В.Є.: Ну й'ак?// б'рали у н'і'мец'ку 'арм'ійу/ ме'не то ж/
забираут'// ко'мис 'ійа у 'Кий:в'і// на ко'м'іс'ійу пройшоў/ век!/ додому/ ў 'мене
плоскос'топ 'ійа ниг// ўс'о// вир'нуўс' до'дому// по'буў там/ тут 'дома/ і го.../ год
по'буў чи шо ж/ у кол'госп'і 'робиш//а то'д'і шо?/ бирут' у Н'і 'меч:ину/ уже//

Жінка: Це ў сорок трет'оуму//

Приходько В.Є.: —Йаг заб'рали/ то ж/ виер'нули// а по'том уже
прий'шоў до'дому/ о'то ж так б'рали ж/ усе// при'шоў до'дому/ забо'л'іў/
воспа'л'ен'іє 'л'огких бу'ло// і сви:ї/ це ж 'н'емці бу'ли/ і с'виї ж/ пол'і
цайом буў// ме'не воспа'л'ен'і є 'л'охких/дак приш'ли/ так йак о'це йа ў 'хату/
'вийшоў ў 'с 'іни// при'ход'ат'/ на но'с'ілки/ у ма'шину// і повиз'ли//і йак
повиз'ли/ до по'ка//уже там ро'биў/ по'ка 'наши не ослобо'нили/ а то'д'і аж
до'дому//

А роска'жіт'/ де ви робили?

Приходько В.Є.: — В 'Аўстр'ійі//

На за'воді чи у ха'з'айіна ?//

Приходько В.Є.: — У:: ха'з'айіна//

А йак ви з 'ними гово'рили?//

Приходько В.Є.: — Га?//

Йак говорили з ними?

Приходько В.Є.: — Ну йак?/ шо вин 'каже//йа ж 'буду ка'зат'
по_с'войоуму/ до вин ме'не ни пон'імає// а "вин шо 'каже/ до "йа йо'го ни
пон'імаю//

Жінка: Отак і жи'ли/ (сміється)//

Приходько В.Є.: — О'так ' і жи'ли//а 'тийіє/ по.../ о'це по'л'ак'і//дак 'тийє
з'нали/ по.../ по'йіхноуму у'се//з'нали тої йа'зик/ дак/ ба'лакали//

Жінка: До во'но ж//Пол'шч'а ж/ Аустр'іа/ воно ж//

А йак ви додому добиралис'а тод'і?//

Приходько В.Є.: — Йак_до'дому доб'і'ралис'?// ослобо'нили//
пере'силошчній/ о'це ж ослобо'нили// пере'силошчній пункт тої/ ту'да// а потом
посл 'і 'того// да'ваї// хто із'разу по'шоў до'дому//ко'мис 'йа тож була// «а ви в
'арм'ійі/ о'це/ слу'жили б?»// 'кажу/ «а чо'го ни служиў?»// «ну ос' 'п'ідете при
'гос'п 'італ 'і/ 'будете ро'бит ' /уз'али ж ув_отак'ії же йа о'деж 'і / уз'али/'туйу
о'дежу ізн'али// заб'рали/ ў нас ч'и'мало заб'рали// дак при 'госпитал'і
ро'били//одежу да'ли нам/ омбудн'о.../ омбудн'оро'вали так йак во'йен:ій/
у'же//і ўсе//а то'д'і ўже//о'то/ у'же д'вац'ат' чет'вертій год ослобож'д'ен 'ііє
пош'ло/ шо ослобож'даєц'а до'дому// с'тали отпус'кат'//і то'д'і
до'дому//по'йіхаў//

Це у йакому роц'і?//

Приходько В.Є.: — Йа:://

Жінка: Ех ти д'ед!// (сміється)//

Приходько В.Є.:— Йа ї неі з'найу/ неі так йак 'баба//а йак йа мало
к'ласиў 'кончиў/ дак// (махає рукою).

Жінка: А йа ж то'б'і скажу/ ти при'шоў!//ти прийшоў у 'сорок
'шостоуму у 'берез'н'і //отак//йа знайу//ау червн'і у'же ти ми'не зас'ватаў//
отак//

(Село Ревне Бориспільського р-ну Київської обл. Інформант: Приходько Василь Євдокимович, 1924 р.н., запис 2002 р.).

II.

Б IV

51. *Білоусенко П. І.*, д. філол. н., професор: Коли ми пишемо дисертаційну роботу / то ДАК вимагає / щоб був огляд літератури з проблем / от. / вироблені основні поняття терміноапарату і процедури дослідження. Е-е / я хочу сказати / що Ви поставили у своїх завданнях проблеми апарату / етапи процедури дослідження. Чи не могли б Ви прокоментувати механізми процедури дослідження?

52. *Голобородько К. Ю.*: Робота над вивченням спадщини і творчості / лінгвостилістичних особливостей проходила у кілька етапів. Е-е / на першому етапі / е-е / укладання бібліографічного покажчика / тих публікацій / які існують і є доступними на сьогоднішній день. Е-е / необхідно було ознайомитися з працями / які уже були на відповідний момент / зокрема праці біографів / серед яких провідну / е-е / роль і праці В. Г. Радишевського / який / е-е / уклав двохтомний / двохтомник Олександра Олеся. Ну і / приступаючи до / е-е / аналізу мови Олександра Олеся / необхідно було зупинитися на поетичних текстах.

Тому / опрацьовуючи його / е-е / перипетії його життя / треба було визначити періоди його творчості і провідні / е-е / концепти. Безперечно / е-е / категорії часу / буття / всесвіт. Називали Олеся співцем / е-е / любові і природи / ну і цю тезу / е-е / треба було підтвердити або / е-е / спростувати / перевірити.

53. **Степаненко М. І.**, д. філол. н., професор: Ви використовуєте архівні матеріали / а чи вплинули ці матеріали на структуру і концепцію дослідження? Якщо вплинули / то як?

54. **Голобородько К. Ю.**: Значить / ну у / е-е / ході роботи над матеріалом / над добором / над описом / було / е-е / з'ясовано / що багато яких матеріалів не було в науковому / художньому обігу. Лише 1993 року вдалося цю / е-е / архівну частину передати до / е-е / України. Ну і / робота з архівом / безумовно / захоплює. Використаний архівний матеріал / е-е / уможливив / дозволив зробити такі висновки / що дуже суттєво архівні / е-е / матеріали не вплинули.

55. **Німчук В. В.**, д. філол. н., професор, член-кор. НАН України: Що Ви помітили новаторського у творчості Олександра Олеся? Чи Ви цікавилися долею мовотворчості Ольжича / чи простежували зв'язки творчі з Олександром Олесем?

56. **Голобородько К. Ю.**: Можна стверджувати / е-е / той факт / що / е-е / новаторський підхід був властивий Олександрові Олесю. Щоправда / цей новаторський підхід / е-е / відбився у драматургії та тих прозових творах / що зберігалися в архівах.

57. **Німчук В. В.**, д. філол. н., професор, член-кор. НАН України: Ви можете назвати кілька штрихів: чим збагатив Олесь українську літературну мову? Лексика / фразеологія / семантика?

58. **Голобородько К. Ю.**: У виданні В. М. Русанівського з історії літературної мови постаті Олександра Олеся відведено не лише кілька рядків / але й кілька сторінок. Віталій Макарович відзначає рівень інтелектуалізації / освіченості Олександра Олеся. Очевидно / якщо оцінювати за кількома показниками / то новаторство можна визначати за кількома показниками. Синтаксисти зроблять свої спостереження. У галузі лексики його мова не насичена / е-е / лексикою абстрактного характеру або / е-е / лексикою науково-філософською. Його лексика / е-е / містить багато географічних назв / назв політичних діячів / державних діячів. А-а / причому робить це в той час / коли він / е-е / був на еміграції.

59. **Іващенко В. Л.**, д. філол. н., ст. н. сп.: У мене до Вас два запитання. Чому Ви даєте визначення концепту як явища / а не як ментальної мовної одиниці чи структури / що вже / так би мовити / усталилося? І друге поняття. Оперуючи термінологією когнітив-

ної лінгвістики / ви говорите про різні етапи опису. От ви використовуєте поняття когніотип / так / когнітивна модель. Але з поля зору випадає поняття когніосфера? І / скажімо / не послуговуєтеся / наприклад / поняттям когніосфера / а віддасте перевагу поняттю когнітивна модель?

60. **Голобородько К. Ю.**: З'ясовуючи підходи до Олександра Олеся можна було спостерегти / що його мовотворчість можна вивчати і з позицій традиційної поетики / і з позицій / е-е / тропеїстичної системи. (Оскільки про епітет дисертація є / а про метафору немає / то є що досліджувати). Е-е / можна було залучити синергетику. Ми відзначили різноманіття інструментарію поняттєвого у різноманітті підходів. Можна було скористатися і поняттям когніосфера. Якщо брати до уваги культурологічну складову / культурологічний складник / то нас зацікавив термін / використовуваний Лихачовим / то це певна данина тій традиції / яка / е-е / має охоплювати і простір лінгвокультурологічних досліджень. Ну і / визначень концепту / дійсно / є чимало. Є / е-е / абстраговані визначення / є . / е-е / дефініції із ключовим словом там структура / навіть категорією вважають. Ми пробували і з структурою / і з категорією / а зупинилися на явищі. Хоча / дійсно / явищем є саме слово / тому так мовомисленнєва категорія / можлива / і була б і рельєфнішою / і доречнішою.

61. **Єрмоленко С. Я.**, д. філол. н., професор, член-кор. НАН України: Другий день ми ілюструємо / як бачимо мовний аналіз тексту / мовної особистості чи історії літературної мови. К. Ю. / е-е / захопився / звичайно / когнітивістикою і теорією когнітивістики. Якщо він захопився цим / то мав / як сказала Лідія Андріївна викласти це все. Але / е-е / його / м-м / цінність його роботи у тому / що він справді / це не порожнє слово / комплексне / цілісне дослідження мовної творчості Олександра Олеся. І звичайно / що кожний із нас присутніх / слухаючи відгуки / е-е / замислювався над тим чи це мовознавчий / чи літературознавчий підхід / чи філологічний погляд на мовотворчість з погляду словесності. Можемо це зараз відкидати / бо справді в історії літературної мови мають бути ці два крила. З одного боку / ми можемо шукати в Олександра Олеся те / що там є на позначення хвилини / миті слово *мент*. І школярі / читаючи вірш Олександра Олеся прочитують *мент* як міліціонер. От. Вони не розуміють / що в Олександра Олеся *мент* / це один момент / один момент. От. Оце є теж історія літературної мови / звичайно. Тобто я підводжу до того / що для історії літературної мови не може раз і на завжди створено бачення місця Олександра Олеся в історії літературної мови.

Уривок стенограми засідання під час захисту кандидатської дисертації (З монографії Бибики С.П. Усна літературна мова в українській культурі повсякдення. Ніжин: Аспект-Поліграф. 2013. 589 с.)

